

Світлана Петрівна Архипова,

д-рка пед. наук, професорка,

ORCID 0000-0003-4311-9709

e-mail: svepetark@gmail.com;

Неля Григорівна Нагайчук,

канд. екон. наук, доцент,

ORCID 0000-0002-2014-3151

e-mail: nagaichuk_n@ukr.net;

Інна Олександрівна Белова,

канд. екон. наук, доцент,

ORCID 0000-0003-2461-0789

e-mail: i.zhurba@chdtu.edu.ua

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

ІНСТИТУЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ У КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ

Вступ. Соціальний захист ветеранів є пріоритетним напрямом державної соціальної політики України. У контексті збройної агресії та післявоєнного відновлення зростає кількість ветеранів та складність їхніх потреб. Забезпечення ефективного державного фінансування програм соціальної підтримки, реабілітації та реінтеграції є критично важливим. Незважаючи на розгалужену систему програм, існують проблеми, пов'язані з обмеженістю ресурсів, складністю процедур доступу до допомоги та регіональними відмінностями.

Сучасна система ветеранської політики в Україні перебуває в стані глибокого оновлення, що зумовлено як потребою адекватно відповідати на масштабні виклики повномасштабної війни, так і прагненням відмовитися від застарілих радянських підходів до соціального захисту. Парадигмальна зміна зумовлена переходом від неефективних декларативних підходів до моделі, орієнтованої на практичну підтримку та повноцінну соціально-економічну реінтеграцію військовослужбовців.

Формування цілісної ветеранської політики в Україні поступово виходить за межі суто гуманітарного підходу та набуває статусу ключового інструмента зміцнення державної спроможності. В умовах воєнного стану здатність держави перейти від моделі інерційного утримання до підходу, орієнтованого на розвиток людського капіталу, визначатиме ефективність повоєнного відновлення. Результативність цієї трансформації залежить від готовності стейкхолдерів впроваджувати сервісно-орієнтовану модель, у якій ветеран розглядається як активний учасник економічних і суспільних процесів, а не як отримувач фінансових дотацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуалізація поняття «соціальна підтримка» еволюціонувала від вузького матеріального до багатовимірного підходу. С.М. Прилипко¹ та Л.П. Шумна² визначають

її переважно як систему матеріального забезпечення, джерелом якого є кошти бюджету та соціального страхування, такий підхід відображає традиційну компенсаційну логіку, яка історично домінувала в українській політиці. Натомість, дослідники Н.Б. Бондаренко [1], І.Д. Зверева³, Г. Слозанська [2], О. Захарова, О. Якушев, О. Якушева та ін. [3-9] акцентують на активній взаємодії, професійних послугах, розвитку ресурсів та реінтеграції. Це узгоджується з переходом держави від пасивних пілг до сервісно-орієнтованої системи підтримки ветеранів.

Проведений аналіз теоретичних підходів до поняття «соціальна підтримка» дає змогу сформулювати узагальнене бачення того, якою має бути система підтримки ветеранів у сучасних умовах. Підходи дослідників демонструють, що соціальна підтримка не зводиться лише до матеріальних виплат. Вона охоплює фінансові, соціально-педагогічні, психологічні та комунікативні компоненти. Для ветеранів це означає потребу в комплексній моделі, яка враховує як економічні, так і психосоціальні аспекти їхнього повернення до цивільного життя.

Слід зауважити, що у більшості підходів простежується думка, що соціальна підтримка не може бути функцією лише одного відомства. Для ветеранів це особливо важливо, оскільки їхні потреби охоплюють медичну, психологічну, соціальну, професійну та економічну сфери. Отже, ефективна підтримка має бути результатом взаємодії державних інституцій, місцевої влади, громадських організацій та фахових служб.

Підхід колективу авторів [2], спрямований на підтримку ветеранів, підкреслює важливість програм, що сприяють поверненню до економічної та соціальної активності. Це узгоджується з сучасною парадигмою, у якій ветеран розглядається не як отримувач допомоги, а як учасник суспільних процесів і повноцінний платник податків.

¹ Прилипко С. М. *Предмет права соціального забезпечення*: дис. ... д-ра юр. наук. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2007.

² Шумна Л. П. Поняття та види соціальної підтримки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 63. С. 433–440. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_63_69

³ Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / за ред. І. Д. Звереві. Київ: ЦУЛ, 2008. 336 с.

Отже, соціальна підтримка розглядається як складне багатовимірне явище, щодо структури якого науковці досягли концептуального узгодження. Її зміст визначається як тривимірна система, що охоплює функціональний, структурний та оціночний аспекти. У межах такого підходу соціальна підтримка інтерпретується через три взаємопов'язані компоненти: ресурси мережі соціальних інституцій, конкретні заходи допомоги та оцінювання отриманої підтримки з боку реципієнта. Відповідно, структурний вимір відображає сукупність суб'єктів, які забезпечують надання допомоги; функціональний вимір характеризує типи та форми підтримки; оціночний вимір стосується сприйняття та аналізу ефективності отриманих ресурсів особою, що перебуває в центрі цієї мережі.

Згідно з підходом, викладеним у підручнику «Право соціального забезпечення в Україні»¹, реалізація соціальної підтримки має ґрунтуватися на низці принципів, серед яких адресність і доступність, гуманність у визначенні критеріїв допомоги, цільове використання бюджетних ресурсів, дотримання законодавчо встановлених соціальних стандартів та безповоротний характер наданої підтримки.

Вивчення стратегічних документів і професійних дискусій демонструє суттєву зміну у трактуванні ролі ветерана в економіці держави. Якщо раніше він розглядався переважно як пасивний учасник системи соціального забезпечення, зосередженої на пільгах і компенсаціях, то сучасні підходи пропонують інше розуміння. Зокрема, аналітичні напрацювання коаліції громадських організацій «Принцип», «Юридична сотня» та «Ветеран Хаб» окреслюють модель, у якій ветеран виступає не лише активним учасником суспільних процесів, а також повноцінним платником податків, чия участь у ринку праці та підприємницькій діяльності формує додану вартість і сприяє розвитку локальних (регіональних) та загальнодержавних економічних систем².

Такий підхід передбачає послідовний супровід військовослужбовця на всіх етапах — від мобілізації до повної інтеграції у цивільне життя. Запровадження нової моделі потребує не лише перегляду ціннісних орієнтирів, а й формування стабільної нормативної та фінансової основи, здатної забезпечити підтримку ветерана у довгостроковому вимірі.

Певні кроки вже здійснено, зокрема шляхом ухвалення «Стратегії ветеранської політики до 2030 року», затвердженої Кабінетом Міністрів України 29 листопада 2024 року³. Так, у документі закладено підхід, що передбачає послідовний супровід військовослужбовця із забезпеченням його підтримки від моменту призову на військову службу і до факту включення у цивільні соціальні та професійні структури. Водночас, підтримка ветеранів розглядається не як окрема функція профільного міністерства — Мініс-

терства у справах ветеранів, а визначається як державна міжсекторальна політика, що охоплює діяльність соціального, медичного, економічного блоків та органів місцевого самоврядування⁴.

Ключовою ознакою оновленої моделі є відхід від формальних і часто фінансово незабезпечених пільг на користь практико-орієнтованих, адресних сервісів. Так, замість абстрактних механізмів забезпечення житлом запроваджуються інструменти прямої грошової компенсації, а формальні програми перекваліфікації поступаються місцем індивідуалізованим траєкторіям професійного розвитку та кар'єрної навігації ветеранів⁵.

Метою дослідження є розкриття теоретичних і прикладних засад стратегічної трансформації системи соціальної підтримки ветеранів шляхом узгодженого аналізу економічних ресурсів, механізмів управління та інституційної архітектури, що дозволяє окреслити ключові орієнтири її модернізації в умовах сучасних суспільних викликів.

У процесі дослідження використано системний і інституційний аналіз для розкриття структурних особливостей механізмів соціальної підтримки ветеранів; економічний та порівняльний аналіз — для оцінювання ресурсного забезпечення й виявлення ефективних моделей; контент-аналіз нормативно-правових актів і статистичних даних — для емпіричної оцінки чинної практики; результати експертних опитувань — для визначення стратегічних орієнтирів трансформації системи підтримки. Застосована методологія забезпечує перехід від логіки компенсації втрат до інвестиційної стратегії, де людський капітал ветерана стає центральною змінною державного та регіонального розвитку.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану соціальна підтримка виконує розширений спектр функцій, серед яких слід виокремити економічну, соціально-ціннісну, психологічну та інтегральну. Економічна функція полягає у сприянні продуктивній участі громадян у системі суспільного поділу праці. Соціально-ціннісна функція відображає зміцнення суспільних відносин, заснованих на взаємодопомозі та довірі. Психологічна функція пов'язана зі стимулюванням використання внутрішніх ресурсів особистості для подолання стресових ситуацій. Інтегральна функція передбачає створення умов для активної, у тому числі інноваційної, діяльності, що сприяє адаптації та включенню ветеранів у соціально-економічне середовище. Узагальнюючи, соціальна підтримка ветеранів постає як багаторівнева система, що поєднує інституційні ресурси, конкретні механізми допомоги та оцінку їхньої ефективності, забезпечуючи комплексний підхід до реінтеграції та соціального включення осіб, які брали участь у бойових діях.

¹ Право соціального забезпечення в Україні: підручник / за ред. С. М. Прилипка, О. М. Ярошенка. Харків: ФІНН, 2009. 528 с.

² Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо статусу осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Закон України від 07 квітня 2015 р. № 291 VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/291-19>

³ Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>

⁴ Там само.

⁵ Там само.

Соціальний захист, соціальна допомога та соціальна підтримка, попри належність до єдиної системи соціального забезпечення громадян, виконують різні функції та мають відмінні механізми реалізації. Важливо розмежовувати поняття «соціальний захист» і «соціальна підтримка». Соціальний захист, відповідно до¹, визначається як діяльність держави, спрямовану на формування системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав військовослужбовців, задоволення їхніх матеріальних і духовних потреб, а також підтримання стабільності у військовому середовищі. Гарантії соціального захисту ветеранів поширюються на випадки повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від особи причин, настання старості та інші ситуації, визначені Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

На відміну від соціального захисту, який є виключно державною функцією та реалізується через чітко визначені законодавчі механізми, соціальна підтримка має ширше коло суб'єктів і не обмежується нормативно встановленими формами. Її здійснюють як державні інституції, так і недержавні організації – громадські об'єднання, благодійні фонди та інші структури. Ефективність соціальної підтримки значною мірою залежить від активної участі самої особи, оскільки досягнення позитивних результатів передбачає наявність внутрішньої мотивації та готовності до особистісного розвитку².

У процесі суспільного розвитку та подолання кризових явищ змінюється співвідношення між різними видами соціального забезпечення. Зокрема, спостерігається тенденція до зростання обсягів і різноманітності форм соціальної підтримки, що відображає адаптацію системи до нових соціальних потреб.

Для оцінювання ефективності взаємодії соціального захисту, соціальної допомоги та соціальної підтримки в межах конкретних соціальних програм доцільно застосовувати критерій змін добробуту, запропонований В. Парето. Згідно з цим підходом, соціальні зміни вважаються позитивними, якщо вони не погіршують становища жодної групи населення та водночас забезпечують покращення добробуту хоча б частини осіб³. Відповідно, реалізація соціальних програм має ґрунтуватися на комплексному поєднанні всіх трьох інструментів: соціальний захист виконує превентивну функцію, запобігаючи втратам добробуту; соціальна допомога підтримує тих, хто стикається з труднощами під час реалізації програми; соціальна підтримка створює умови для інноваційних змін і підвищення добробуту учасників.

З огляду на це, структура фінансування соціального захисту, соціальної допомоги та соціальної підтримки в межах будь-якої соціальної програми має формуватися таким чином, щоб відповідати критерію Парето та забезпечувати збалансоване поєднання

превентивних, компенсаторних і стимулювальних механізмів. У ветеранській сфері це означає відхід від декларативних пілг на користь інноваційних послуг, що генерують реальний соціальний ефект.

Таблиця 1. Ключові параметри розмежування понять соціального захисту, соціальної допомоги та соціальної підтримки

Поняття	Суб'єкти	Ключове завдання	Юридична природа та психологічний аспект
Соціальний захист	Держава	Забезпечення конституційних прав, стабільність військового середовища	Жорстко регламентована державна функція; гарантія правової безпеки.
Соціальна допомога	Органи соціального захисту	Адресна підтримка осіб у складних життєвих обставинах	Індивідуальні заходи для подолання кризових станів.
Соціальна підтримка	Держава, органи соціального захисту, міжнародні організації, неурядові організації (НУО), благодійні фонди та організації	Реінтеграція, забезпечення гідного життя та самореалізації	Організація транзакційного процесу через поєднання матеріальних ресурсів із емоційним та інформаційним обміном

Джерело: побудовано авторами.

Фундаментальними засадами соціальної підтримки ветеранів та базою для вибудовування довіри є адресність, гуманність та безповоротність. Проте без переходу від «соціального забезпечення» радянського зразка до європейської моделі «соціальних послуг» система залишатиметься громіздкою та неефективною. Виплата коштів без сервісного супроводу не вирішує проблему відчуження, а лише консервує її. З урахуванням цього, соціальна підтримка учасників бойових дій становить ключовий елемент забезпечення їхнього добробуту та поступового повернення до мирного життя після демобілізації. Вона охоплює комплекс програм і послуг, спрямованих на задоволення базових потреб, стабілізацію соціального становища та створення умов для подальшої інтеграції у цивільне середовище. Зміст і напрями такої підтримки узагальнено у таблиці 2, що дає змогу систематизувати основні форми допомоги, орієнтовані як на самих ветеранів, так і на членів їхніх сімей.

Правовою основою соціального захисту ветеранів є Конституція України⁴, Закон України «Про статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту»⁵,

¹ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45, ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

² Капська А. Й., Пеша І. В., Міхеева О. Ю., Соляник М. Г. *Технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями*. Київ, ВД «Слово», 2015. https://pidru4niki.com/78677/sotsiologiya/printsiipi_sotsialnoyi_pidtrimki_simey#43

³ Економічні погляди Вільфредо Парето. URL: <http://surl.li/ebvnl>

⁴ Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30, ст. 141.

⁵ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45, ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

Таблиця 2. Складові соціальної підтримки ветеранів

№ з/п	Вид соціальної підтримки	Характеристика	Одержувачі	Надавачі
1	Фінансова підтримка	Пенсійні виплати, одноразові та регулярні компенсації, спрямовані на відшкодування втрат, пов'язаних із проходженням служби, та забезпечення економічної стабільності ветеранів і членів їхніх сімей	Учасники АТО/ООС, ветерани, члени сімей загиблих	Пенсійний фонд України
2	Медична допомога та протезування	Безоплатне або пільгове медичне забезпечення, включаючи лікування бойових травм, реабілітацію, психологічну підтримку, забезпечення протезно-ортопедичними виробами, високо функціональними протезами, а також стоматологічне протезування; ремонт і заміна протезів.	Учасники АТО/ООС, ветерани війни, особи з інвалідністю внаслідок війни	Державні та комунальні медичні заклади; протезно-ортопедичні підприємства, акредитовані МОЗ; органи соцзахисту
3	Соціальні послуги	Психологічне консультування, соціальний супровід, правова допомога, кризове втручання та інші послуги, спрямовані на адаптацію до цивільного життя та подолання життєвих труднощів	Учасники АТО/ООС, ветерани, члени сімей,	Державні та недержавні установи соціального захисту
4	Професійна реабілітація та навчання	Професійна підготовка, перекваліфікація, кар'єрне консультування, сприяння працевлаштуванню та інтеграції у ринок праці	Учасники АТО/ООС, ветерани	Державна служба зайнятості, центри зайнятості, Центри ветеранського розвитку
5	Житлова підтримка	Пільгове забезпечення житлом, компенсації на його придбання, сприяння у вирішенні житлових питань через державні та місцеві програми	Учасники АТО/ООС та члени сімей, ветерани	Органи місцевого самоврядування, державні банки
6	Підтримка у відкритті та розвитку бізнесу	Фінансова допомога, консультації, менторська підтримка, супровід підприємницьких ініціатив ветеранів	Учасники АТО/ООС, ветерани, члени сімей	Місцеві органи влади, державні банки, служби зайнятості, бізнесові асоціації, громадські організації
7	Підтримка для сімей ветеранів	Соціальні послуги, психологічна допомога, консультації та інші форми підтримки, спрямовані на забезпечення стабільності та благополуччя сімей ветеранів	Члени сімей учасників АТО/ООС (ветеранів)	Державні та недержавні установи соціального захисту

Джерело: побудовано авторами за «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги»: Закон України від 15.04.2025 № 4351-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2025. № 35, ст. 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4351-20#Text>; «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. *Відомості Верховної Ради*. 1992. № 15, ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>; Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45, ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>; Офіційний сайт Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/veteranam>; Питання забезпечення житлом сімей загиблих військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та деяких інших осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2017 р. № 119. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2017-p#Text>; Питання надання статусу учасника війни деяким іншим особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 739. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2015-p>; Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки від 23.02.2022 № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2022-p#Text>; Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей, сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни та сім'ям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 р. № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-p#Text>; Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 404. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-2021-p#Text>; Питання діяльності Міністерства у справах ветеранів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2018 р. № 986. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/986-2018-p#Text>; Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 квітня 1992 р. № 2262-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>; Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2023 р. № 652. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-p#Text>; Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-p#Text>; Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 518. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/247667075>

Закон України «Про соціальні послуги»¹, Бюджетний² та Податковий³ кодекси та підзаконні акти. Державні стратегії, серед яких чільне місце посідає Стратегія ветеранської політики до 2030 року⁴, визначають пріоритети фінансування, спрямовані на забезпечення рівного доступу до соціальних гарантій, компенсацій, реабілітаційних та медичних послуг.

Аналіз інформації представленої у табл. 2 свідчить, що реалізація соціальної підтримки не обмежується діяльністю державних установ соціального захисту. До цього процесу активно залучаються органи місцевого самоврядування, громадські організації та благодійні фонди, що формує багатосуб'єктну модель надання допомоги. Такий підхід розширює можливості підтримки, забезпечує її гнучкість і дозволяє враховувати різноманітні потреби ветеранів у процесі їхньої соціальної адаптації.

Фінансування соціальної підтримки ветеранів реалізується через Міністерство у справах ветеранів у взаємодії з Міністерством соціальної політики, Міністерством охорони здоров'я та місцевими органами влади. У період повномасштабної агресії законодавча база зазнала помітного оновлення з метою приведення системи соціальних гарантій у відповідність до умов сучасної війни. Аналіз нормативно-правових актів, ухвалених у 2025 році, демонструє тенденцію до розширення переліку осіб, які можуть претендувати на статус учасника бойових дій та пов'язані з ним виплати. Зокрема, право на компенсаційні механізми було поширено на осіб, які брали безпосередню участь у бойових діях, але припинили службу до моменту офіційного оформлення статусу УБД, а також на працівників поліції та служб цивільного захисту, що виконували завдання в зоні бойових дій^{5, 6, 7, 8, 9, 10}.

Вагомим фінансовим зобов'язанням держави стала одноразова грошова допомога сім'ям загиблих

військовослужбовців. Відповідно до Закону № 4351-ІХ від 15 квітня 2025 року, розмір такої виплати встановлено на рівні 15 мільйонів гривень для родин загиблих, які загинули внаслідок бойових дій, починаючи з 24 лютого 2022 року. Для забезпечення реалізації цього права було запроваджено більш унормовану та чітку процедуру, ключовим елементом якої є підтвердження від командира військової частини щодо безпосередньої участі загиблого у заходах із оборони України¹¹.

Згідно результатів дослідження, ветерани та ветеранки зараз найбільше потребують фінансового захисту: 59,8% з опитаних визначили потребу в матеріальній підтримці, 12,8% в медичній, 8,7% в психологічній, 8,6% у юридичній, 5,7% зазначили потребу в інформаційній підтримці і 4,5% у освітній¹².

Фінансування ветеранської політики характеризується стабільним зростанням, попри загальну напруженість і дефіцит державних фінансів. У 2024 році обсяг видатків на соціальну підтримку ветеранів збільшився на 53% у порівнянні з попереднім, 2023 роком¹³. Державним бюджетом на 2025 рік було закладено 10,7 млрд грн на відповідні потреби, водночас затверджений бюджет на 2026 рік засвідчує майже дворазове зростання фінансування — до 19 млрд грн [4]. Таке зростання пояснюється запуском масштабних публічних інвестиційних проектів та розширенням мережі сервісних установ. Аналіз структури бюджету на 2025–2026 роки дозволяє виділити ключові фінансові пріоритети (табл. 3).

Істотне зростання фінансування ветеранських просторів та інституту фахівців із супроводу (2,9 млрд грн у 2026 році) свідчить про свідомий стратегічний курс держави на децентралізацію системи підтримки та наближення ключових сервісів безпосередньо до ветеранів на рівні територіальних громад¹⁴.

¹ Про соціальні послуги: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 18, ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

² Бюджетний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2010 №50–51, ст. 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

³ Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №№13–14, 15–16, 17, ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

⁴ Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80/ed20241129#Text>

⁵ «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги»: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2025. № 35, ст. 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4351-20#Text>

⁶ Про ветеранське підприємництво: Закон України від 22 грудня 2022 р. № 2849-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4563-20#Text>

⁷ Деякі питання виплати грошової компенсації особам, які отримали поранення (контузію, травму або каліцтво) під час участі у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2025 р. № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2025-p#Text>

⁸ Деякі питання забезпечення професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України: Постанова Кабінету Міністрів України № 126 від 7 лютого 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/126-2025-p#Text>

⁹ Деякі питання забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2025 р. № 67. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2025-p#Text>

¹⁰ Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо міжвідомчої взаємодії суб'єктів супроводу ветеранів війни, військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їх сімей: Постанова Кабінету Міністрів України № 1025 від 22 серпня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1025-2025-p#Text>

¹¹ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги». *Відомості Верховної Ради*. 2025. № 35, ст. 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4351-20#Text>

¹² Потреби ветеранів і ветеранок. *Ветеранський фонд*. 2024. URL: <https://veteranfund.com.ua/>

¹³ Огляд бюджетної підтримки ветеранів у 2024 році. Міністерство фінансів України. 2024. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/biudzhetna_pidtrimka_veteraniv_zroste_na_53_u_2024_rotsi-4217

¹⁴ Державний бюджет України на 2026 рік: фінансування ветеранської політики та субвенції на соціальні послуги. URL: <https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/mayzhe-19-mlrd-grn-na-veteransku-politiku-uhvaleno-derzhavniy-budzh2026>

Таблиця 3. Динаміка державних видатків на ключові напрями соціальної підтримки ветеранів у 2025–2026 роках

Напрямок бюджетних видатків	Обсяг у 2025 р. (млрд грн)	Обсяг у 2026 р. (млрд грн)	Зміни
Грошова компенсація за житло (I-II гр. інвалідності)	3,97	н/д	—
Діяльність фахівців із супроводу	н/д	2,9	Створення нового фонду
Розбудова ветеранських просторів	0,45	1,1	+0,6 млрд грн
Стоматологічне лікування та зубопротезування	0,8	1,0	+0,2 млрд грн
Реабілітаційні та психологічні послуги	2,6	н/д	Інтеграція в пакети НСЗУ

Джерело: побудовано авторами за Державний бюджет України на 2026 рік: фінансування ветеранської політики та субвенції на соціальні послуги. URL: <https://mva.gov.ua/pres-center/category/86-novini/mayzhe-19-mlrd-grn-na-veteransku-politiku-uhvaleno-derzhavniy-budzh2026>

Механізм отримання підтримки передбачає звернення ветерана до органів соціального захисту або ветеранських центрів, перевірку документів, оцінку потреб та надання допомоги. Така інституційна логіка демонструє поступовий перехід від фрагментарних, переважно компенсаційних інструментів до сервісної моделі, орієнтованої на індивідуалізовану роботу з ветераном.

Розширення мережі локальних сервісів і поява нових професійних ролей у системі супроводу не є ізольованими управлінськими рішеннями, а відображають глибшу парадигмальну трансформацію державної політики щодо ветеранів. Сучасна модель дедалі більше відходить від дефіцитної «пасивної» системи соціального захисту, зосередженої на пільгах і виплатах, і набуває рис проактивної політики розвитку людського капіталу.

Станом на 1 вересня 2025 року в Україні статус учасника бойових дій було надано понад 1,3 млн громадян. За даними Міністерства у справах ветеранів, до Єдиного державного реєстру ветеранів війни внесено 1 326 552 особи, які отримали відповідний статус¹. Для порівняння, до 2022 року він був присвоєний 556 467 громадянам, що свідчить про суттєве зростання кількості ветеранів унаслідок повномасштабної збройної агресії.

Динаміка надання статусу УБД демонструє різке збільшення після 2022 року. У перший рік повномасштабного вторгнення статус отримали 12 871 військовослужбовець, у 2023 році — 324 018 осіб, у 2024 році — 267 263 особи. За дев'ять місяців 2025 року цей показник становив 165 933 особи. За підсумками 2025 року в системі Міністерства оборони та Збройних сил

України статус учасника бойових дій було присвоєно 250 781 військовослужбовцю, причому майже половина рішень ухвалювалася в автоматичному режимі, без розгляду відповідними комісіями².

В умовах, коли кількість осіб зі статусом учасника бойових дій перевищила 1,5 мільйона, питання реінтеграції перестає бути суто гуманітарним і перетворюється на ключовий чинник економічної стабільності та національної безпеки. У цьому контексті ветерани розглядаються не як бюджетне навантаження, а як стратегічний ресурс, здатний генерувати додану вартість за умови наявності ефективних механізмів адаптації. Відсутність таких механізмів призводить до втрати потенційного ВВП через професійну дезадаптацію та соціальну маргіналізацію. Саме тому центри ветеранського розвитку постають інституційними платформами, що забезпечують перетворення військового досвіду на цивільну продуктивність, а інтеграція економічних та інституційних підходів стає ключовою умовою формування ветерана як активного суб'єкта ринкових відносин.

Ефективність функціонування центрів ветеранського розвитку (ЦВР) значною мірою визначається стійкістю інституційного середовища, у межах якого Міністерство у справах ветеранів виконує роль розробника нормативних стандартів, тоді як органи місцевого самоврядування виступають операційними осередками реалізації відповідних сервісів. Нормативно-правовий фундамент цієї системи формується трьома ключовими документами:

- законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який визначає базові параметри соціального контракту між державою та ветеранами³;

- постановою Кабінету Міністрів України № 1560 від 26 листопада 2025 р. «Деякі питання створення та забезпечення функціонування мережі державних ветеранських просторів, що регламентує організаційні засади функціонування ветеранських просторів»⁴.

Слід зауважити на існуванні інституційних бар'єрів, таких як фінансова неспроможність, відсутність матеріально-технічного та кадрового забезпечення, що продукує наявність ризику виникнення «фінансового розриву» у процесі децентралізації, оскільки значна частина територіальних громад не володіє достатнім ресурсним потенціалом для стабільного утримання ЦВР за умов зростання попиту на їхні послуги. За таких обставин актуалізується потреба у впровадженні інструментів стимулюючої фінансової підтримки, зокрема субвенцій, розподіл яких здійснюється на основі ключових показників ефективності. Прив'язка обсягів державного фінансування до результативних індикаторів — таких як рівень працевлаштування ветеранів або кількість створених ветеранських бізнесів у громаді — сприятиме підвищенню інституційної спроможності ЦВР. Запровадження такої моделі дозволить трансформувати ЦВР із підрозділів, орієнтованих переважно на споживання бюджетних ресурсів, у інвестиційні платформи, здатні генерувати соціально-економічну віддачу

¹ Порошук Н. Скільки захисників отримали статус УБД у 2025 році? Дані Міноборони. 2025. URL: [https://glavcom.ua/...](https://glavcom.ua/)

² Там само.

³ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45, ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

⁴ Деякі питання виплати грошової компенсації особам, які отримали поранення (контузію, травму або каліцтво) під час участі у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2025 р. № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2025-p#Text>

та посилювати розвитковий потенціал територіальних громад.

Міжнародний досвід демонструє, що успішна реінтеграція ветеранів базується на економічній доцільності. Запозичення логіки GI Bill – де освіта є не пільгою, а інструментом «економічної конверсії» – є критичним для зміцнення стійкості ветеранів¹. Найбільш релевантним для України є досвід британської моделі СТР (Career Transition Partnership)², що дозволяє мінімізувати тривалість транзитного періоду (переходу до цивільної роботи) через пряму синхронізацію з потребами приватного сектору у частині прямої взаємодії з бізнес-асоціаціями. Крім того, запровадження такої моделі переходу дозволяє закладам вищої освіти адаптувати курси з перепідготовки та програм для здобуття мікрокваліфікації(й)³ [19] під конкретні вакансії та регіональні потреби⁴.

Заклади вищої освіти доцільно розглядати як одну з найбільш ефективних інституційних платформ для розміщення центрів ветеранського розвитку. Їхній потенціал полягає у здатності усувати розрив між специфічними компетентностями, набутими у військовій службі, та вимогами сучасного цивільного ринку праці. Інтеграція ЦВР у структуру університетів забезпечує доступ до освітніх, наукових, психологічних та соціальних ресурсів, що формує комплексне середовище для реінтеграції ветеранів⁵.

Діяльність ЦВР охоплює п'ять стратегічних функцій, кожна з яких має чітке економічне обґрунтування. Освітня функція передбачає прискорену перепідготовку та підвищення кваліфікації, що забезпечує швидку капіталізацію наявних знань і компетентностей ветеранів. Економічний ефект полягає у скороченні періоду повернення особи до статусу платника податків. Профорієнтаційна функція спрямована на формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку та алгоритмізацію кар'єрного шляху. Це дозволяє зменшити навантаження на систему соціального страхування шляхом зниження витрат на виплати по безробіттю. Соціальна функція реалізується через кейс-менеджмент, координацію доступу до державних гарантій та навігацію у системі соціальних послуг. Її економічна доцільність полягає в оптимізації адміністративних витрат і скороченні часу, необхідного для отримання підтримки. Психологічна функція забезпечує стабілізацію ментального стану ветеранів на основі доказових методик психологічної допомоги. Це сприяє збереженню їхньої довгострокової працездатності та підвищенню продуктивності праці. Інклюзивна функція спрямована на створення безбар'єрного середовища та підтримку автономності осіб з інвалідністю. Економічний ефект полягає у зменшенні довгострокового бюджетного наванта-

ження, пов'язаного з утриманням таких осіб, завдяки їхній соціально-економічній активізації.

Узагальнюючи, інтеграція ЦВР у структуру закладів вищої освіти формує інституційно стійку модель реінтеграції, що поєднує освітні, соціальні та психологічні інструменти з економічно обґрунтованими механізмами підвищення людського капіталу ветеранів.

Однією з ключових інновацій у процесі реформування системи стало запровадження інституту фахівця із супроводу ветеранів і ветеранок. Це управлінське рішення покликане подолати проблему дезорієнтації та соціальної невизначеності, з якою часто стикаються військовослужбовці після демобілізації та повернення до цивільного життя. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 67 від 24 січня 2025 року, фінансування діяльності таких фахівців здійснюється у формі субвенцій місцевим бюджетам, що додатково акцентує значущість територіальних громад у реалізації ветеранської політики⁶.

Фахівець із супроводу визначається як підготовлений за затвердженням професійним стандартом спеціаліст, який надає комплексну підтримку не лише ветеранам допомагаючи оформити документи, інформуючи про доступні програми та координуючи взаємодію між установами, а й членам сімей загиблих захисників, осіб, зниклих безвісти, а також колишнім військовополоненим⁷.

За даними 2024 року, 72% ветеранів отримали хоча б одну соціальну виплату, 58% повідомили про покращення доступу до медичних та психологічних послуг, а 35% взяли участь у програмах професійної адаптації. Основні проблеми: регіональні відмінності у доступі, затримки виплат та недофінансування деяких програм.

Рівень доступності послуг варіюється залежно від географічного розташування, що зумовлено як навантаженням на інфраструктуру, так і близькістю до зони бойових дій. Зокрема, центральні регіони – 70% (найвищий показник); західні регіони – 65%; південні регіони – 60%; східні регіони – 55% (найнижчий показник)⁸.

Отже, проведене дослідження засвідчує глибоку трансформацію парадигми соціальної підтримки ветеранів, що відбувається в умовах переходу від інерційної радянської моделі до сучасної людиноцентричної системи, орієнтованої на розвиток людського капіталу та економічну активність реципієнтів. Зміна ролі ветерана – від пасивного об'єкта соціального забезпечення до повноправного суб'єкта економічних відносин – зумовлює переосмислення функціональної логіки державної політики у напрямі посилення інструментів професійної адаптації, реінтеграції та підвищення продуктивності.

¹ The GI Bill's History. Born of Controversy: The GI Bill of Rights. U.S. Department of Veterans Affairs. 2025. URL: http://www.gibill.va.gov/Benefits/history_timeline/index.html

² Career Transition Partnership. 2024. URL: <https://www.gov.uk/support-for-veterans/career-transition-partnership>

³ Положення про мікрокваліфікації в Черкаському державному технологічному університеті. 2024. URL: <https://chdtu.edu.ua/normative/normativni-dokumenty-chdtu2/dokumenty-yakimi-regulyuetsya-osvitnij-protses/item/20706-polozhennia-pro-mikrokvafikatsii-v-cherkaskomu-derzhavnomu-tekhnolohichnomu-universiteti>

⁴ Career Transition Partnership. 2024. URL: <https://www.gov.uk/support-for-veterans/career-transition-partnership>

⁵ Белова І., Дробницький Ю., Журба М. Інтеграція ветеранів у систему соціального захисту: сучасні виклики. Проблеми управління суспільним розвитком в умовах криз та післякризового відновлення: матеріали ІІ наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. Л. М. Мельничук, Т. В. Малахова; ННІМЗ НУОЗ України імені П.Л. Шупика (м. Київ, 4-5 груд. 2025 р.). Київ, 2026. 504 с.

⁶ Деякі питання забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2025 р. № 67. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2025-p#Text>

⁷ Там само.

⁸ Огляд бюджетної підтримки ветеранів у 2024 році від Міністерства фінансів України. (2024). URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/biudzhetna_pidtrimka_veteraniv_zroste_na_53_u_2024_rotsi-4217

Інституційна архітектура системи підтримки знає структурної модернізації: централізовані бюрократичні механізми поступово замінюються мережевими моделями, що ґрунтуються на партнерстві закладів вищої освіти, Центрів ветеранського розвитку та територіальних громад. Фінансові інструменти переходять від декларативних, часто не забезпечених ресурсами пільг до адресних сервісів і монетизації, що відповідає принципам прозорості, ефективності та результативності. Зростання обсягів фінансування до рівня стратегічних інвестицій свідчить про формування нового підходу, у межах якого ветеранська політика розглядається як чинник довгострокового соціально-економічного розвитку.

Узагальнення виявлених тенденцій дозволяє сформулювати порівняльну характеристику ключових параметрів трансформації, що відображає змістовні відмінності між старою та новою моделями соціальної підтримки ветеранів (табл. 4).

Таблиця 4. Порівняльна характеристика трансформації підходів

Параметр	Стара модель	Людиноцентрична (нова) модель
Роль ветерана	Пасивний об'єкт соцзабезпечення	Активний суб'єкт економіки (платник податків)
Логіка системи	Компенсація втрат (пасивні пільги)	Розвиток людського капіталу (активна підтримка)
Інституційна платформа	Бюрократичний апарат міністерств та відомств	Мережа ЗВО, ЦВР та територіальні громади
Фінансовий інструмент	Декларативні, незабезпечені пільги	Адресні сервіси та монетизація
Обсяг фінансування	Залишковий принцип	Стратегічне інвестування

Джерело: побудовано авторами.

Порівняльний аналіз підтверджує, що сучасна людиноцентрична модель соціальної підтримки ветеранів є якісно новим концептуальним підходом, спрямованим на підвищення економічної активності, розвиток людського капіталу та зміцнення інституційної спроможності громад. Вона забезпечує перехід від пасивних компенсаційних механізмів до активних сервісів, орієнтованих на професійну адаптацію, реінтеграцію та формування стійких соціально-економічних результатів. Така трансформація створює підґрунтя для формування ефективної, інклюзивної та стійкої системи підтримки ветеранів, здатної відповідати викликам повоєнного розвитку та сприяти зміцненню загальнодержавної стійкості.

Висновки. Сучасна ветеранська політика України демонструє поступовий, але системний вихід за межі традиційного гуманітарного підходу, набуваючи ознак комплексного інструмента забезпечення економічної стабільності та зміцнення національної безпеки. Ефективність функціонування системи соціальної підтримки дедалі більше визначається здатністю держави інтегрувати фінансові ресурси в інституційні механізми розвитку, забезпечуючи їхню результативність, адресність та довгостроковий соціально-економічний ефект.

Ключовим науковим результатом проведеного дослідження є підтвердження переходу від моделі «пасивних пільг» до сервісно-орієнтованої парадигми, у межах якої ветеран розглядається не як об'єкт бюджетного утримання, а як активний суб'єкт економічних відносин. Така зміна ролі ветерана супроводжується трансформацією інструментарію державної політики. Так відмова від декларативних, часто неефективних механізмів (зокрема, черг на житло) поступається місцем адресним формам підтримки, серед яких – прямі грошові компенсації, житлові програми, індивідуалізовані траєкторії професійного розвитку та інші інструменти, спрямовані на підвищення економічної самодостатності та конкурентоспроможності ветеранів на ринку праці.

Зміна парадигми засвідчує формування нової логіки державної політики, у якій соціальна підтримка розглядається як інвестиція в людський капітал, а не як витратна стаття бюджету. Це створює підґрунтя для подальшого розвитку інституційної спроможності держави та громад, а також для формування стійкої моделі соціально-економічної реінтеграції ветеранів у повоєнний період.

У межах оцінювання інституційної та фінансової спроможності держави встановлено, що сучасна ветеранська політика характеризується безпрецедентним нарощуванням ресурсної бази, що свідчить про її стратегічну пріоритетність. Зокрема, збільшення бюджетних видатків у 2026 році демонструє переорієнтацію державної політики на довгострокові інвестиції у розвиток людського капіталу ветеранів. Важливим управлінським рішенням є спрямування коштів на забезпечення діяльності фахівців із супроводу, що покликане подолати інституційні розриви та забезпечити належний рівень сервісної підтримки на місцях. Паралельно відбувається розбудова інфраструктури підтримки, а саме, мережа Центрів ветеранського розвитку та ветеранських просторів розширюється, а їхнє фінансування зростає, формуючи необхідний сервісний каркас для реалізації нової моделі соціальної політики.

Разом із тим аналіз стратегічних викликів засвідчив наявність низки диспропорцій, що потребують негайного реагування. Однією з ключових проблем є регіональна нерівність: доступність послуг у центральних регіонах становить 70%, тоді як у східних – лише 55%, що вказує на суттєву територіальну асиметрію. Передбачене фінансування інституту фахівців із супроводу має потенціал стати інструментом вирівнювання цієї диспропорції. Виявлено також стратегічний розрив між державними пріоритетами та реальними потребами ветеранів, попри значні інвестиції у психологічні послуги, 59,8% опитаних визначають першочерговою потребою фінансовий захист, тоді як запит на психологічну допомогу задекларували лише 8,7%. Додатковим бар'єром виступає кадровий дефіцит та фінансова неспроможність окремих громад утримувати Центри ветеранського розвитку, що створює ризики фрагментації та деградації сервісної мережі. Сукупність цих чинників підкреслює необхідність подальшого удосконалення інституційних механізмів та підвищення адаптивності системи підтримки до реальних потреб ветеранів.

Отже, соціальна підтримка ветеранів постає як діяльність державних і місцевих органів влади, а також державних і недержавних установ соціального захисту, спрямована на надання матеріальної допомоги, пільг і соціальних послуг. Її метою є створення

умов для полегшення процесу реінтеграції та забезпечення належного рівня життя ветеранів і ветеранок, а також їхніх родин. Соціальна підтримка ветеранів має розглядатися як комплексна, міждисциплінарна та міжсекторальна система, що поєднує матеріальні механізми, професійні соціальні послуги, психологічну допомогу та інструменти соціально-економічної реінтеграції.

Ефективність системи підтримки ветеранів у довгостроковій перспективі критично залежить від здатності держави конвертувати бюджетні видатки у реальну соціально-економічну активність ветерана, розглядаючи кожну інвестовану гривню як внесок у сталий розвиток громади та держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н. Б. Сприйнята соціальна підтримка учасників груп самопомогі, які мають проблеми психічного здоров'я: взаємозв'язок із соціально-статусними характеристиками. *Психологія та психосоціальні інтервенції*. 2019. № 2. С. 3–12. <https://doi.org/10.18523/2617-2348.2019.2.3-12>
2. Слозанська Г., Горішна Н., Бирик Д., Криницька І. Соціальна підтримка ветеранів російсько-української війни. *Social Work and Education*. 2023. Т. 10, № 1. С. 47–62. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5>
3. Нагайчук Н. Г., Третяк Н., Якушев О. В. Соціально-економічні дослідження сучасного стану недержавного пенсійного забезпечення в умовах воєнної реальності України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2024. Т. 25, № 2 (73). С. 96–109. [https://doi.org/10.24025/2306-4420.73\(2\).2024.321776](https://doi.org/10.24025/2306-4420.73(2).2024.321776)
4. Plaksiuk O., Prodanova L., Yakusheva O., Nahaichuk N., Prikhno I., Yakubchinova M. Human capital as a factor of socio-economic development of the state: Main trends of the Slovak Republic. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. Т. 5, № 52. С. 283–298. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.52.2023.4150>
5. Нагайчук Н. Г., Якушев О. В., Тернова Л. Ю. Інклюзія послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу в контексті забезпечення їх якості. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 11, Т. 2(281/2). С. 91–106. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-2-281-91-106>
6. Журба І., Якушев О., Тернова Л., Самара Н., Присяжненко Ю. Основні напрямки та підходи щодо соціальної реабілітації учасників бойових дій в сучасних збройних конфліктах. *Ввічливість*. 2023. № 4. С. 78–86. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.4.11>
7. Захарова О. Концепція розумного міста як альтернативний підхід до відновлення міської інфраструктури України в повоєнний період. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. № 67. С. 5–14. <https://doi.org/10.24025/2306-4420.67.2022.278792>
8. Захарова О. Talent management in business: Best international and Ukrainian practices. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2024. Т. 25, № 72 (1). С. 21–31. <https://doi.org/10.62660/ebestu/1.2024.21>
9. Якушев О., Захарова О., Зачосова Н., Якушева О., Чернишов О., Набока Р. Оцінка фінансово-економічної безпеки інноваційних підприємств у сфері гостинності та туризму. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. № 2. С. 135–147. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.49.2023.4010>
10. Гуцалюк О. М. Динамічне обґрунтування інтеграційної стратегії корпоративного розвитку. *Економіка розвитку*. 2017. № 4 (84). С. 67–74.
11. Салига К. С., Гуцалюк О. М., Небаба Н. О. Формування інвестиційної привабливості та забезпечення економічної ефективності корпоративної інтеграційного об'єднання. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7217>

Надійшла до редакції 06.03.2026

Прийнята до друку 23.04.2026

Опублікована 29.05.2026

REFERENCES

1. Bondarenko, N. B. (2019). Perceived social support of self-help group participants with mental health problems: Relationship with socio-status characteristics. *Psychology and Psychosocial Interventions*, 2(2), 3–12. <https://doi.org/10.18523/2617-2348.2019.2.3-12> [in Ukrainian].
2. Slozanska, H., Horishna, N., Bybyk, D., & Krynytska, I. (2023). Social support for veterans of the Russian-Ukrainian war. *Social Work and Education*, 10(1), 47–62. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5> [in Ukrainian].
3. Nahaichuk, N. H., Tretiak, N., & Yakushev, O. V. (2024). Socio-economic research on the current state of non-state pension provision in the conditions of Ukraine's wartime reality. *Collection of Scientific Papers of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, 25(2(73)), 96–109. [https://doi.org/10.24025/2306-4420.73\(2\).2024.321776](https://doi.org/10.24025/2306-4420.73(2).2024.321776) [in Ukrainian].
4. Plaksiuk, O., Prodanova, L., Yakusheva, O., Nahaichuk, N., Prikhno, I., & Yakubchinova, M. (2023). Human capital as a factor of socio-economic development of the state: Main trends of the Slovak Republic. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 5(52), 283–298. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.52.2023.4150>
5. Nahaichuk, N. H., Yakushev, O. V., & Ternova, L. Yu. (2024). Inclusion of hotel and restaurant business services in the context of ensuring their quality. *Actual Problems of Economics*, 11(2(281/2)), 91–106. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-2-281-91-106> [in Ukrainian].
6. Zhurba, I., Yakushev, O., Ternova, L., Samara, N., & Prysiazhenko, Yu. (2023). Main directions and approaches to social rehabilitation of combatants in modern armed conflicts. *Humanitas*, 4, 78–86. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.4.11> [in Ukrainian].
7. Zakharova, O. (2022). The concept of a smart city as an alternative approach to the restoration of Ukraine's urban infrastructure in the post-war period. *Collection of Scientific Papers of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, 67, 5–14. <https://doi.org/10.24025/2306-4420.67.2022.278792> [in Ukrainian].

8. Zakharova, O. (2024). Talent management in business: Best international and Ukrainian practices. *Collection of Scientific Papers of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, 25(72(1)), 21–31. <https://doi.org/10.62660/ebcstu/1.2024.21> [in Ukrainian].

9. Yakushev, O., Zakharova, O., Zachosova, N., Yakusheva, O., Chernyshov, O., & Naboka, R. (2023). Assessment of financial and economic security of business innovation enterprises in hospitality and tourism. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2, 135–147. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.4010> [in Ukrainian].

10. Hutsaliuk, O. M. (2017). Dynamic justification of the integration strategy of corporate development. *Development Economics*, 4(84), 67–74 [in Ukrainian].

11. Salyga K. S., Hutsaliuk, O. M., Nebaba N. O. (2018). Formation of investment attractiveness and ensuring economic efficiency of a corporate integration association. *Effective Economy*, 4. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7217> [in Ukrainian].

Received: 06.03.2026

Accepted: 23.04.2026

Published: 29.05.2026

Архипова С. П., Нагайчук Н. Г., Белова І. О. Інституційні можливості соціальної підтримки ветеранів у контексті регіональної взаємодії бізнесу та освіти

Сформульовано проблему реформування системи соціальної підтримки ветеранів в умовах повномасштабної агресії та повоєнного відновлення. Обґрунтовано необхідність переходу від декларативної моделі забезпечення до сервісно-орієнтованої системи, здатної інтегрувати військовий досвід у цивільну економіку. Розкрито еволюцію соціальної підтримки як тривимірної системи та виявлено дисбаланси між державними стратегіями й реальними потребами ветеранів. Проаналізовано інституційні зміни, зокрема розвиток Центрів ветеранського розвитку та інституту фахівців із супроводу. Показано ризики фінансової неспроможності громад і регіональні диспропорції. Запропоновано напрями вдосконалення підтримки на основі партнерства бізнесу й освіти та людиноцентричного підходу.

Ключові слова: соціальна підтримка ветеранів; стратегічне партнерство бізнесу та освіти; соціально-економічний розвиток регіону (громади), центр ветеранського розвитку (ЦВР), стейкхолдери ветеранської політики, соціальна відповідальність; людський капітал; інноваційні практики.

Arkhipova S., Nahaichuk N., Bielova I. Institutional capacities of social support for veterans in the context of regional interaction between business and education

In the context of full-scale armed aggression and the forthcoming phase of post-war recovery, the reform of veteran policy becomes a priority for national security and economic resilience. The rapid growth of the veteran population highlights the need to replace the declarative model of social provision with a service-oriented system capable of converting military experience into civilian productivity and recognising veterans as strategic human capital. The study conceptualizes social support as a three-dimensional system integrating functional, structural, and evaluative components. Analysis of research and legislation reveals persistent challenges: inefficient resource allocation, excessive procedural regulation, and limited opportunities for active social and professional reintegration. Financial and strategic assessment shows rising state obligations and identifies Law No. 4351-IX as a basis for a new social contract. Institutional changes include the development of Veteran Development Centers within higher education institutions and the introduction of veteran support specialists, alongside risks of local financial insolvency and regional disparities in access to services. Empirical data indicate a gap between state priorities and veterans' actual needs, with financial support remaining dominant. The results provide an analytical toolkit for stakeholders implementing the "Veteran Policy Strategy until 2030." The study demonstrates that transforming VDCs into investment-oriented platforms for professional retraining can generate socio-economic returns for communities, while specialist-based support models enhance administrative efficiency and inclusivity. The proposed improvements rely on human-centred and comprehensive approaches.

Keywords: veterans' social support; strategic partnership between business and education; socio-economic development of the region (community); Veteran Development Center (VDC); stakeholders of veteran policy; social responsibility; human capital; innovative practices.

Формат цитування:

Архипова С. П., Нагайчук Н. Г., Белова І. О. Інституційні можливості соціальної підтримки ветеранів у контексті регіональної взаємодії бізнесу та освіти. *Вісник економічної науки України*. 2026. № 1 (50). С. 114–123. [https://doi.org/10.37405/3041-1629.2026.1\(50\).114-123](https://doi.org/10.37405/3041-1629.2026.1(50).114-123)

Arkhipova, S., Nahaichuk, N., & Bielova, I. (2026). Institutional capacities of social support for veterans in the context of regional interaction between business and education. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1(50), 114–123. [https://doi.org/10.37405/3041-1629.2026.1\(50\).114-123](https://doi.org/10.37405/3041-1629.2026.1(50).114-123)